

IV. NOTY O KSIĄŻKACH

Opracowali:

Agata Bielak [AB], Agnieszka Kościuk [AK], Agnieszka Litwińczuk [AL], Aneta Wysocka [AW], Jerzy Bartmiński [JB], Karolina Bożek [KB], Katarzyna Prorok [KP], Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska [SNB].

Slavjanskie drevnosti. Ètnolingvističeskij slovar' pod obščej redakcijej N. I. Tolstogo. Tom 5. S (*Skazka*) – Ja (*Jaščerica*), Moskva: Meždunarodnye otnošenija, 2012, 728 s.

Moskiewski zespół etnolingwistyczny ukończył pracę nad monumentalnym dziełem – etnolingwistycznym słownikiem starożytności słowiańskich, pokazującym w sposób systematyczny tradycyjną ludową kulturę wszystkich narodów słowiańskich. Zespołowa praca na słownikiem trwała w Instytucie Słowianoznawstwa RAN od ponad ćwierć wieku. Pomysłodawca słownika, Profesor Nikita Tolstoj zdążył przed swoją przedwczesną śmiercią w roku 1996 roku przygotować 57 haseł (niektóre we współautorstwie) i zredagować tylko pierwszy tom (1995), kolejne tomy pod naczelną redakcją żony profesora i jego najbliższej współpracownicy, prof. Swietłany Tolstojowej, ukazywały się z dużą regularnością kolejno w latach 1999, 2004, 2009 i 2012. Zasady opracowania poszczególnych haseł – także w ostatnim tomie – pozostały niezmienione, odpowiadają koncepcji inicjatora. Podstawą materiałową słownika pozostają dane językowe, etnograficzne zapisy wierzeń i praktyk oraz teksty folkloru – z uwzględnieniem ich zróżnicowania gatunkowego. Znaczna część materiałów pochodzi z własnych badań terenowych zespołu. Autorzy zwracają do rekonstrukcji semantyki i funkcji znaków kształtujących duchową kulturę Słowian w jej warstwie najbardziej tradycyjnej, obecnej do dziś w przekazach ludowych. Słownik prezentuje w układzie alfabetycznym symboliczne znaki słowiańskiego „języka kultury”.

W tomie 5. znalazły się hasła z różnych pól semantycznych, m.in. takie, jak: słońce, śnieg; sosna, topola, jabłoń, ziele (*travy*), kwiat, czosnek, jęczmień, urodzaj; sowa, sroka; ser, jajko, pisanka (*jajco paschal'noe*), chleb, ciasto, tort; stół i obrus; bydło; chomać, socha, wóz (*telega*); człowiek, ciało, skóra, rozum (*um*), głupota (*jurdstvo*); fartuch, czapka, spodnie (*štany*); starzec i starucha; śmiech, śmierć, *czarna śmierć* (*čuma*), żałoba (*traur*); czwartek, sobota, doba (*sutki*); dola (*sud'ba*), sąd ostateczny; czarnoksiężnik, strzygoń, topielec; bajka, sennik, erotyka, taniec, kukła (*čučelo*); gościna, tkanie; cerkiew, wigilia Bożego Narodzenia (*sočelnik*), szczerowanie, styczeń, luty, śródpoście, Wielki Tydzień, dzień św. Jerzego (*Jur'ev den'*), *Trojca*, *Chrystus* i chrześcijaństwo ludowe, ludowa eschatologia, pogaństwo (*jazyčestvo*), czart, cud, tabu; ludowa toponimia; Stefan, *Jaryło*, Cygan, Turcy; także kategorie ogólne, jak czarny kolor, liczba (*čislo*), liczba parzysta – nieparzysta (*čet – nečet*), zdarzeniowe – patrzeć, chodzić, całować – i jakościowe: słodki, czysty. Autorzy artykułów hasłowych, znani ze swoich licznych publikacji autorskich, operują aparatem pojęciowym przedłużającym tradycje moskiewskiej szkoły semiotycznej. Wiele uwagi poświęcają geograficznym zasięgom badanych zjawisk, obejmują zarówno tereny *Slavia Orthodoxa*, jak *Slavia Latina*. Ścisły zespół autorski tworzyło 10 osób: Swietłana Tolstojowa, Tatiana Agapkina, Olga Bielowa, Marina Walencowa, Ludmiła Winogradowa, Aleksandr Gura, Galina Kabakowa, Anna Płotnikowa, Irina Siedakowa, Jelena Uzieniowa. W mniejszym zakresie uczestniczyło w pracy jeszcze 37 innych osób (pełną listę autorów podano na s. 723–727 z wyszczególnieniem opracowanych artykułów).

Książka zawiera 44 starannie dobrane czarno-białe ilustracje, zbiorczą bibliografię źródeł i opracowań wykorzystanych we wszystkich pięciu tomach, wykaz archiwów bibliotecznych i muzealnych, z których autorzy czerpali informacje, spis ilustracji oraz spis alfabetyczny wszystkich artykułów zawartych w całym 5-tomowym dziele. [JB]

„Studia Mythologica Slavica” XV, red. Monika Kropej, Andrej Pleterski, Roberto Dapit, Vlado Nartnik, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni Center Slovenske Akademije Znanosti In Umetnosti Inštitut za Slovensko Narodopisje, Ljubljana, Slovenija and Università Degli Studi di Udine, Dipartimento di Lingue e Letterature Straniere, Udine, Italia, 2012, 396 s.

Omawiany tom czasopisma zawiera 21 artykułów badaczy ze Słowenii, Chorwacji, Macedonii, Czech, Słowacji, Polski, Litwy, Austrii, Francji i Hiszpanii. Autorzy omawiają m.in. wpływ wierzeń pogańskich na kształtowanie się tożsamości kulturowej Chorwatów (Deniver Vukelić), zwyczaj oznaczania miejsca wiecznego spoczynku (Mario Katić) i zjawisko inkulturacji w Karyntii (Bojan-Ilija Schnabl). Postaci wodnika w kulturze czeskiej dotyczy artykuł Pavla Šidáka. O współczesnych legendach o znikającej damie pisze Ambrož Kvartič. Mit o Faronice i teoria Gai jest przedmiotem analiz Ireny Pangeršič. Artykuł Kamila Kajkowskiego jest poświęcony roli dzika w systemie symboliczno-religijnym Słowian nadbałtyckich wczesnego średniowiecza, Michał Łuczyński zaś podejmuje próbę zbudowania definicji kognitywnej Welesa/Wołosa. Barbara Ivančič Kutin prezentuje sylwetkę Ludvika Janeža – gawędziarza i zbieracza opowieści ludowych z północno-zachodniej Słowenii. Tom zamykają recenzje książek. [AB]

„Cosmos. The journal of the Traditional Cosmology Society”, ed. Mirjam Mencej, vol. 27, 2011, Edinburgh, 247 s.

Czasopismo poświęcone jest zagadnieniom tradycyjnej kosmologii mitologicznej i religijnej w różnych kulturach na przestrzeni wieków. Pismo jest redagowane przy współpracy autorów zajmujących się różnymi dziedzinami: etnologią, antropologią, folklorystyką, historią, archeologią, historią sztuki, literaturą, teologią, psychologią, muzykologią czy też medycyną. Prezentowane prace mają przyczynić się do odkrywania i lepszego zrozumienia obrazów świata i znaczeń symbolicznych utrwalonych w mitach, legendach, baśniach, obrzędach, sztuce itd. W tomie opublikowano m.in. artykuły o polowaniu szamańskim w tradycji mitycznej (Ersev Ersoy), tanatologicznym symbolizmie wilka w zachodnio-słowiańskiej tradycji ludowej (Pieter Plas), złotym rogu w słoweńskiej tradycji ludowej (Monika Kropej), mitologicznych źródłach wierzeń związanych z postacią św. Marcina (Antonija Zaradija-Kiš). Całość zamyka dział recenzji. [KP]

V[adim] V[iktorovič] Dement’ev, *Kommunikativnye cennosti russkoj kul’tury. Kategorii personal’nosti v leksike i pragmatike*, Moskva: Global Kom, 2013, 336 s.

W monografii prezentowane są wartości związane z komunikacją w kulturze rosyjskiej, przejawiające się w leksyce, idiomatyce, gramatyce języka rosyjskiego, w komunikacji niewerbalnej, „fatyce” i jej gatunkach, etykietce językowej. Omówiono kluczowe idee rosyjskie, takie jak: *razgovor po dušam* jako projekcja konceptów *družba*, *pravda*, *duša*, *razgovor po dušam* i *sovetskaja beseda* jako dwa ideały komunikacyjne; „*zaduševnost’*” vs. „*sovetskost’*” i „*glamyrnost’*”. Wiele uwagi poświęcono kategorii personalności i jej uwarunkowaniom komunikatywno-mownym. [SNB]

Ėvoljucija ponjatij v svete istorii russkoj kul'tury, red. V. M. Živov, J. V. Kagarlickij, Moskva: Izdatel'stvo „Jazyki slavjanskich kul'tur”, 2012, 324 s.

Na książkę składają się artykuły językoznawców, historyków i filozofów, m.in. S. M. Tolstojowej, I. B. Lewontiny, B. P. Masłowa, W. N. Kalinowskiej, W. M. Żiwowa. Mimo różnic w zakresie metodologii, autorów łączy wspólny cel: dać zarys ewolucji różnych pojęć i powiązać zmiany znaczenia z historią kultury rosyjskiej. Praca składa się z trzech części. Pierwsza dotyczy refleksji teoretycznej na temat pojęć. W drugiej ewolucja pojęć jest rozpatrywana w perspektywie semantyki historycznej. Szczegółowo badane jest oddziaływanie mechanizmów językowych i procesów kulturowych, historia pojedynczych słów i całych sfer konceptualnych, rodzaje zapożyczeń językowych i tendencje w rozwoju języka. Pojęcia są analizowane w kontekście m.in. historii politycznej i folkloru. Przedmiotem analiz są m.in. takie słowa i pojęcia, jak: *odwaga*, *blazen* i *blazeństwo*, *opętanie*, *podmiot*, *kompromis*, *bezkompromisowy*, *Rosja*, *doświadczenie*. Analizowany materiał pochodzi z okresu od XVII do XXI w. [AB]

Jazyk i prošloe naroda. Sbornik naučnych statej pamjati člena-korrespondenta RAN, zaslužennogo deželja nauki RF, profesora Aleksandra Konstantinoviča Matveeva, Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2012, 513 s.

Tom, dedykowany zmarłemu onomaście profesorowi Aleksandrowi Matwiejewowi, zawiera prace kolegów i uczniów mieszczące się w kręgu zainteresowań badacza. Całość została ułożona w cztery działy: 1. *Onomatologia*, 2. *Etymologia*, 3. *Fino-ugroznawstwo*, 4. *Varia*. Zamieszczono pełny zestaw prac uczonego. Całość poprzedza obszerny wstęp pióra Jeleny Bieriezowicz i Marii Ruth na temat życia i osiągnięć naukowych Aleksandra Matwiejewa jako twórcy uralskiej szkoły toponimicznej. Szkołę tę cechuje: nastawienie na badanie własnego materiału, zebranego podczas ekspedycji terenowych; łączenie materiałów terenowych i „gabinetowych”; interpretacja ukierunkowana i prezentacja wyników w postaci słownika; opisywanie faktów językowych w ścisłym powiązaniu z historią i kulturą narodu. [SNB]

Naučnye doklady filologičeskogo fakulteta MGU imeni M.V. Lomonosova, Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 2010, 191 s.

Na publikowany zbiór materiałów składają się referaty lingwistów i literaturoznawców, wygłoszone w 2009 roku podczas cyklicznych Łomonosowskich spotkań. W tomie wyodrębniono trzy bloki: w pierwszym zamieszczono artykuły dotyczące miejsca tekstu we współczesnych badaniach filologicznych, w drugim – materiały „okrągłego stołu”, zorganizowanego w 200-lecie urodzin M. Gogola, a w trzecim – referaty z międzynarodowej sesji pt. „Klasyk i media: 200-lecie dnia urodzin E. A. Poego”. [SNB]

I. V. Šalina, *Ural'skoe gorodskoe prostoreče: kul'turnye scenarii*, Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2009, 443 s.

Autorka, wykorzystując teksty ustne i pisane, rekonstruuje scenariusze kulturowe. Informatorami są mieszkańcy miast na Uralu, reprezentujący starsze pokolenie i pochodzący z różnych środowisk. W rozdziale pierwszym autorka zajmuje się pojęciami gwary i scenariusza kulturowego. Rozdział drugi dotyczy scenariuszy kulturowych „Życie na wsi”, „Droga do miasta” i „Rodzina wiejska”, trzeci – scenariusza „Życie w mieście”. [AB]

Tradicionnaja kul'tura Ul'janovskogo prisur'ja. Ètnodialektnyj slovar', t. 1–2. Koll. avt. I. S. Kyzlasova (Slepcova), A. P. Lipatova, M. G. Matlin, I. A. Morozov, E. V. Safronov, M. P. Čerednikova i dr., Moskva: Izdatel'stvo „Indrik”, 2012, 656 s. + mapy.

Opublikowany przez moskiewskie wydawnictwo „Indrik” słownik Ul'janovskogo Prisur'ja ma charakter etnodialektalny, zawiera opis tradycyjnych form kultury, ich związków z procesami ekonomicznymi, socjalnymi i kulturowymi, charakterystycznymi dla całego wieku XX i początku wieku XXI. Opis świąt oraz obrzędów kalendarzowych i rodzinnych, obyczajów codziennych i świątecznych, osób i postaci miejscowego folkloru, a także typów tekstów folkloru ma kształt słownika, którego podstawę materiałową stanowią dane zebrane przez autorów podczas badań terenowych. W części wstępnej zamieszczono artykuły poświęcone analizie obrzędowości kalendarzowej, dożynkom, obrzędowi weselnemu, grom i zabawom, odzieży itd. Opisy te konfrontowane są z materiałami z centralnej Rosji, rosyjskiej Północy, Powołża oraz z XIX-wiecznymi źródłami archiwalnymi. Słownik, zamieszczony w kolejności, ma układ alfabetyczny; zawiera m.in. takie hasła, jak: „bania kobiety (obrzęd weselny)”, „gra w zmarłego (zabawa)”, „wróżby (praktyki magiczne i zabawowe)”, „domovoj (postać mitologiczna)”, „*Ivan Kupal'nyj* (święto)”, „ikonka (artefakt sakralny)”, „sprzedawanie panny młodej” (obrzęd weselny), „wesele (kompleks działań obrzędowych, magicznych i zabawowych)”. [SNB]

J. A. Kjuršunova, *Slovar' nekalendarnych ličnych imen, prozvišč i famil'nych prozvanij severo-zapadnoj Rusi XV–XVII vv.*, Sankt-Peterburg: „Dmitrij Bulagin”, 2010, 667 s. + 4 nlb.

Słownik J. A. Kjuršunowej dotyczy etymologii nazwisk i stanowi rodzaj podręcznego przewodnika dla specjalistów w dziedzinie onomastyki, leksykologii i leksykografii dialektalnej i historycznej, historyków, krajoznawców, także osób zestawiających rodowe genealogie. Zawiera 3000 antroponimicznych jednostek, tj. niekalendarzowych nazw własnych oraz przędzisk i przydomków, utworzonych na ich bazie. Jako podstawa materiałowa słownika posłużyły opublikowane miejscowe dokumenty urzędowe z terenu północno-zachodniej średniowiecznej Rusi: księgi podatkowe z lat: 1495, 1563, 1582/83, 1539, 1568, księgi urzędowe cmentarzy końca XVI wieku, różnego rodzaju akty: tzw. *gramoty*, prośby, opisy i inne dokumenty, które trafiły do oloneckiej izby urzędowej, słowackiego monasteru i strokinej pustelni, a dotyczą mieszkańców Karelii w wiekach XV–XVII. [SNB]

N. F. Alefirenko, N. B. Korina, *Problemy kognitivnoj lingvistiki. Naučnaja monografija*, Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, 2011, 215 s.

Książka składa się z 10 rozdziałów, w których kolejno omawiane są teoretyczne i metodologiczne problemy współczesnej lingwistyki kognitywnej: lingwistyka kognitywna jako dyscyplina naukowa, teoretyczne aspekty lingwistyki kognitywnej, kognitywno-dyskursywny paradygmat znaku językowego, kognitywne podstawy lingwistycznej teorii znaku, relacje między konceptem, pojęciem i kategorią w świetle współczesnej lingwokognitywistyki, dyskursywno-kognitywne aspekty nominacji językowej, kognitywne i synergetyczne ukierunkowanie we współczesnym lingwistycznym postmodernizmie, kognitywne osobliwości językowego obrazu świata (aspekt rosyjsko-słowacki), specyficzne dominanty narodowe we frazeologii rosyjskiej i słowackiej i ich odzwierciedlenie w słownictwie języka rosyjskiego i słowackiego. [SNB]

Renata Grzegorzczkova, *Świat widziany poprzez słowa. Szkice z semantyki leksykalnej*, Warszawa: Wydawnictwa UW, 2012, 347 s.

Na książkę złożyły się artykuły z zakresu szeroko rozumianej semantyki leksykalnej, pisane przez autorkę w ciągu ostatnich dwudziestu lat i wcześniej opublikowane w czasopiśmie oraz w tomach zbiorowych. Tom zawiera teksty teoretyczno-metodologiczne dotyczące problemów kognitywnej teorii znaczenia, takich jak: sposób rozumienia prototypu oraz stereotypu, profilowanie i jego związek z innymi kategoriami opisującymi hierarchiczną strukturę znaczenia, a także punkt widzenia nadawcy w semantyce leksemu. Teksty analityczne zostały uporządkowane według następujących zagadnień: *Obraz człowieka, jego właściwości i zachowań, Obraz przestrzeni, Obraz czasu i Słowo wobec sacrum*. Studia nad pojęciami szczegółowymi oraz polami leksykalno-semantycznymi odsłaniają wybrane fragmenty wizji świata utrwalonej w polszczyźnie, z odniesieniami porównawczymi do języków rosyjskiego i czeskiego. Analizy dotyczą językowych wizerunków zjawisk mentalnych (rozum, rozsądek, inteligencja, intelekt, umysł i in.), ludzkich uczuć i postaw (tęsknota, godność, dobroć, wina, skrucha, pokuta czy zgorzenie), jak również aktów mowy, stanowiących przejawy tychże postaw i emocji (obelga). W zakres prezentowanych badań wchodzi również obraz mechanizmów percepcyjnych (doznania węchowe), a także przestrzeni (wymiary: mały – duży, długi – krótki, szeroki – wąski, właściwości obiektów i sposobów ich lokalizacji: wierzch – spód, luźny – ciasny etc.) oraz czasu (na materiale przymiotników temporalnych oraz czasowników ruchu). Tom zamykają prace z dziedziny określonej przez uczoną mianem teolingwistyki, zawierające analizy znaczeń słów, takich jak *ofiara, prawda, duch, dusza, błogostawieństwo*. Odsłaniają one istotne kulturowo aspekty religijności, pozostają zatem w zgodzie z myślą przewodnią wszystkich tekstów zawartych w książce, iż głównym celem badań semantycznych jest „poszukiwanie rozumienia świata opisywanego przez słowa”. [AW]

Magdalena Steciąg, *Dyskurs ekologiczny w debacie publicznej*, Zielona Góra: Wydawnictwo UZ, 2012, 362 s.

Książka jest poświęcona sytuacji dyskursu ekologicznego w polskiej debacie publicznej ostatnich lat. Rozprawa opiera się na bliskim koncepcjom Hallidaya założeniu, że język w komunikacji jest fenomenem nie tylko społecznym, ale także ekologicznym, może mieć więc wpływ na stosunek ludzi do środowiska naturalnego. W tym rozumieniu dyskurs ekologiczny to kwestia *stricte* językoznawcza, wymagająca rozważenia nie tylko z uwagi na kierunek oddziaływania „od języka do świata” akcentowany przez Hallidaya, ale też „od świata do języka”. Znaczący wpływ na ukształtowanie koncepcji rozprawy miało ujęcie dyskursu ekologicznego w cyrkulacyjnej dynamice debaty publicznej, co umożliwiło ukazanie procesów wytwarzania społecznej reprezentacji świata przyrody i opisanie stosunku człowieka do środowiska naturalnego. Bogaty materiał analityczny został zaczerpnięty z tekstów prasowych z lat 2007–2010 (z gazet codziennych: „Gazety Wyborczej”, „Rzeczpospolitej”, „Dziennika”, „Naszego Dziennika”, „Faktu”; tygodników opinii: „Polityki”, „Newsweeka”, „Przekroju”) oraz serwisu informacyjnego portalu Onet.pl.

Rozprawa składa się z trzech części. Rozdział I stanowi opis dotychczasowych badań nad dyskursem ekologicznym w Europie i na świecie, z naciskiem na osiągnięcia ekolingwistyki. Obejmuje także teoretyczno-metodologiczne rozważania dotyczące narzędzi analizy dyskursu oraz pojęć takich, jak: dyskurs, debata publiczna, tożsamość, kompetencja dyskursywna. Rozdział II przynosi analizę warstwy leksykalnej dyskursu ekologicznego (afiksów, wyrazów tematycznych i słów sztandarowych), a więc zagadnień dotyczących

nazywania i wyrażania problematyki środowiska naturalnego. Zaprezentowana tu została także metaforyka wpływająca na kształt myślenia i mówienia o przyrodzie. W rozdziale III przedstawiono techniki komunikowania o ekologii: informowania, obrazowania i promowania oraz praktyki dyskursywne (strategie, zasady) kluczowe dla sposobu ramowania tych treści. [KB]

Świadomość językowa w komunikowaniu, red. Magdalena Steciąg, Marian Bugajski, Zielona Góra: Wydawnictwo UZ, 2012, 242 s.

Tom tworzą artykuły uporządkowane w cztery części, poświęcone świadomości i nieświadomości językowej w kontaktach międzyjęzykowych w przeszłości i dziś. Autorzy badają stopień świadomości istnienia strategii komunikacyjnych i błędów w komunikacji międzyludzkiej, odwołują się do kontaktów międzyjęzykowych Polaków na emigracji w Niemczech i Danii, w krajach anglojęzycznych i w duńskich przedsiębiorstwach międzynarodowych. Analizowane są również różne użycia polskiego *Witam*. W części trzeciej autorzy koncentrują się na zagadnieniach świadomości językowej w czasach Sejmu Wielkiego i w wieku XIX, na dawnych Kresach Północno-Wschodnich i na początku XX w. (okoliczności kształtujące językową kompetencję św. Faustyny Kowalskiej). Współczesną świadomość językową analizowano na podstawie wypowiedzi zamieszczonych w Internecie – na blogach i w portalach oraz w korespondencji elektronicznej. Zbadano również wypowiedzi komentatorów sportowych, świadomość językową osób z otępieniem i polskiego prawodawcy w świetle *Zasad techniki prawodawczej*, a także prozę Eliota Pattisona i Hana Shaogonga. [AL]

Jerzy Treder, *Kaszubi. Wierzenia i twórczość. Ze Słownika Sychty*, zgromadził i ułożył Jerzy Treder, wydanie IV, Kartuzy: Oficyna Czac, 2009, 209 s.

Wznowienie opracowania Jerzego Tredera (pierwsze wydanie: Gdańsk 2000), sumującego dane o folklorze Kaszub zawarte w 7-tomowym *Słowniku gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* ks. Bernarda Sychty (1907–1982). Publikacja składa się z 19 zestawionych tematycznie rozdziałów. Pierwszy z nich, *Zagadki i tamigłówki*, zawiera wszystkie wymienione w tytule teksty z zaproponowanym przez B. Sychtę komentarzem interpretacyjnym. Część druga została zatytułowana *Próby biegłości i naśladownictwo gwary, odliczanki i rymowanki*, a gromadzi przykłady drobniejszej twórczości ludowej, w tym wyliczanki dziecięce. Rozdział trzeci to *Magia, zamawianie, kosmetyka ludowa*; czytelnik znajdzie tu m.in. dane na temat praktyk magicznych związanych z wykrywaniem złodzieja oraz magicznych praktyk miłosnych. Czwartą część, *Medycyna i weterynaria ludowa*, poświęcono przekazom dotyczącym ludowej wiedzy na temat leczenia ludzi i zwierząt. *Prawo ludowe i etyka ludowa* stanowi część piątą; znaleźć tu można m.in. wypisy o przyjmowaniu służby, przejęciu gospodarstwa czy postępowaniu z niewiernymi żonami. Rozdział szósty wypełnia *Wiedza ludowa*, czyli informacje dotyczące astronomii, wyobrażeń o Ziemi i zjawisk przyrodniczych. Siódmą część zatytułowano *Symbolika marzeń sennych*, ósmą – *Wróżby* (w tym z okresu bożonarodzeniowo-noworocznego). W kolejności zamieszczono *Przesady*. W rozdziale dziesiątym podjęto temat *Kulty i totemizm*, w którym przybliżono kulty świętych (św. Barbara), ale przede wszystkim kult zwierząt, roślin, ognia, wody, Ziemi i Słońca. W części jedenastej znalazły się *Wierzenia i zwyczaje związane z rolnictwem i rybactwem*. Rozdział dwunasty to *Wierzenia i zwyczaje dotyczące wesela i dzieci*. Jego kontynuacją jest część trzynasta, czyli *Śmierć, pogrzeb i dusze pokutujące w wierzeniach i zwyczajach*. Temat *Czarty, diabeł i złe moce* został podjęty w czternastym

rozdziale. W kolejnym zarejestrowano *Porzekadła, toasty i westchnienia*. Ostatnie cztery części poświęcono w dużej mierze przysłowiom: *Prognozy pogody i przysłowia o tym charakterze; Przysłowia tzw. przykładowe i wybrane inne; Historia i folklor w przysłowiu*, zamykający zaś, dziewiętnasty rozdział, to *Człowiek i jego sprawy w przysłowia*ch. Opublikowane przez J. Tredera materiały ukazały się w 19-częściowym cyklu w czasopiśmie „Pomerania” w latach 1978–1980, czyli jeszcze za życia B. Sychty. [AK]

Kinga Wenklar, *Kobieta Pokucia i Huculszczyny. Studium etnolingwistyczne*, Kraków: Wydawnictwo LEXIS, 2011, 234 s.

Kobieta Pokucia i Huculszczyny to studium etnolingwistyczne, które jest – jak pisze we wstępie sama Autorka – „próbą wyjścia w badaniach nad językiem ludowym poza archiwum i bibliotekę w stronę żywego języka reprezentowanego w jego naturalnym środowisku, z uwzględnieniem kontekstu społecznego i rytualnego” (s. 7). Stosując metodę opisu obrazu kobiety metodą etnolingwistyczną, zaproponowaną przez Jerzego Bartmińskiego, K. Winkler poddaje analizie teksty z *Dzieł wszystkich* Oskara Kolberga, które mówią o kobiecie i takie, które funkcjonują w kręgach kobiecych, są przez kobiety i kobietom śpiewane: dumy i śpiewki miłosne; dumy i pieśni zalotne; miłość, małżeństwo, wdowa, sierota, karczma, żniwa, dożynki; kołomyjki i inne tańce; miłość, małżeństwo i rodzina; pijatyka; pasterstwo, łąka, rola. Drugą, weryfikującą dane Kolbergowskie, podstawą źródłową jest materiał pieśniowy i informacje na temat kontekstu kulturowego, zebrane metodą wywiadów i obserwacji uczestniczącej w rejonie kołomyjskim, kosowskim i werchowyńskim. Zgromadzony materiał omówiono w rozdziałach poświęconych językowemu obrazowi dziewczyny (kochanki, córki, siostry) i kobiety (żony, matki, wdowy, starej kobiety). Autorka porządkuje dane według faset (podkategorii semantycznych) i wydziela w opisie segmenty takie, jak: nazwy; hiponimy; kompleks, kolekcje i ilość; opozycje; pochodzenie; wygląd; właściwości; części ciała; atrybuty; czynności, procesy i stany; działania sprawcze; przeżycia; przyczyna; obiekt; adresat, rozmówca; lokalizacja; symbolika. [SNB]

Olga Wachcińska, *Polskie zamówienie ludowe. Tekst i kontekst*, Starogard Gdański: „Agencja DB”, 2012, 234 s.

Książka Olgi Wachcińskiej ma budowę dwudzielną. W części pierwszej, teoretycznej, autorka omawia: I. *Zamówienie ludowe w ujęciu terminologicznym*; II. *Zamówienie ludowe w kontekście kulturowym*; III. *Zamówienie ludowe w praktyce znachorskiej*. Część druga zawiera ponad 400 tekstów zamówień ludowych, przedrukowanych z *Dzieł wszystkich* Oskara Kolberga i *Znaków przeszłości* Franciszka Kotuli oraz czasopism etnograficznych i ludoznawczych („Lud”, MAAE, „Wisła”, ZWAK). Zebrane teksty, odnotowane w pisowni oryginalnej, uporządkowano w cztery działy: „Człowiek”, „Inwentarz”, „Uprawy”, „Ofiary klęsk żywiołowych i niesprzyjających warunków atmosferycznych”. [SNB]

Mundus verbi. In honorem Sophiae Cygal-Krupa, pod red. Małgorzaty Pachowicz i Krystyny Chojińskiej, Tarnów: Wydawnictwa Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2012, 703 s.

Publikowany tom, dedykowany Zofii Cygal-Krupie – dyrektor i inicjatorce studiów polonistycznych w PWSZ w Tarnowie – w 50-lecie pracy naukowej i dydaktycznej, zawiera 85 artykułów związanych z zainteresowaniami Jubilatki. Tematyka tekstów dotyczy wielu obszarów humanistyki: językoznawstwa, literaturoznawstwa, filozofii i historii oraz

dydaktyki języka polskiego. Tom otwiera biografia Jubilatki opracowana przez najbliższe współpracownice. Całość obejmuje cztery obszary tematyczne: *W kręgu języka*, *W kręgu literatury*, *W kręgu dydaktyki języka polskiego jako ojczystego i obcego*, *W kręgu przeszłości*. [SNB]